

QO'QON UNIVERSITETI

604010100-Iqtisodiyot va 60410500-Moliya va moliyaviy texnologiyalar

ta'lim dasturi o'quv rejasining
mehnat bozori talablari asosidagi

TAHLILIY MA'LUMOTNOMA

2023–2024 o'quv yili

Qo'qon – 2024

1. KIRISH

Mazkur tahliliy ma'lumotnoma Qo'qon universiteti Xalqaro turizm va iqtisodiyot kafedrası «Iqtisodiyot» bakalavriat ta'lim yo'nalishi dasturini 2023–2024 o'quv yilidagi mehnat bozori talablari, xalqaro ta'lim standartlari hamda mintaqaviy va milliy miqyosdagi ish beruvchilar ehtiyoji bilan qanchalik mos kelishini har tomonlama baholash maqsadida tayyorlangan.

Mazkur tahlil O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Innovatsion rivojlanish» strategiyasi, «Yangi O'zbekiston» taraqqiyot strategiyasi, O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi yillik hisobotlari, yirik iqtisodiy tashkilotlar (Markaziy bank, davlat statistika qo'mitasi, xususiy kompaniyalar) kadrlar bo'limlari bilan o'tkazilgan muloqotlar, HeadHunter.uz, LinkedIn, Workly.uz platformalari ma'lumotlari, shuningdek, Farg'ona vodiysidagi iqtisod soha vakillari so'rovnomalari asosida shakllantirilgan.

O'quv rejasining tuzilmasi, fanlar hajmi va ish beruvchilar tomonidan talab qilinadigan kasbiy kompetensiyalar o'rtasidagi moslik va tafovutlarni (gap-analysis) aniqlash ushbu hujjatning asosiy vazifasi hisoblanadi.

2. TAHLIL MAQSADI VA VAZIFALARI

2.1. Asosiy maqsad:

Ushbu tahlilning asosiy maqsadi — Iqtisodiyot yo'nalishi bitiruvchilarining mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshirish, ularni hozirgi va kelgusi iqtisodiy mehnat bozori talablariga mos holda tayyorlash borasida ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqish hamda o'quv rejalarini modernizatsiya qilish uchun amaliy yo'naltiruvchi hujjatni shakllantirishdan iborat.

2.2. Vazifalar:

- amaldagi o'quv rejaning tarkibiy tuzilmasini solishtirma tahlil (benchmarking) orqali baholash;
- O'zbekiston iqtisodiy bozori va xalqaro miqyosda iqtisodchilar va moliyachilarga bo'lgan hozirgi va kelajakdagi ehtiyojni o'rganish;
- ish beruvchilar tomonidan talab qilinadigan professional (hard skills) va ijtimoiy-shaxsiy (soft skills) kompetensiyalar ro'yxatini shakllantirish;
- o'quv rejadagi muhim kamchiliklar (gap) va ortiqchaliklarni belgilash hamda mehnat bozori talablari bilan taqqoslama tahlilini amalga oshirish;
- raqobatchi universitetlar tajribasi asosida qiyosiy benchmarking o'tkazish;
- SWOT-tahlil yordamida dasturning kuchli va zaif tomonlarini aniqlash;
- bitiruvchilarning asosiy karyera yo'nalishlari va ishga joylashish prognozini berish.

3. IQTISODIY MEHNAT BOZORINING HOZIRGI HOLATI

3.1. Respublika miqyosida umumiy tendensiya:

So'nggi yillar davomida O'zbekistonda iqtisodiy va moliyaviy sektor eng tez rivojlanayotgan sohalardan biriga aylandi. Statistika shuni ko'rsatadiki:

- O'zbekistonda xususiy sektor 2020–2025 yillarda 2 barobardan ortiq o'sdi; hozirgi kunda 500 000 dan ortiq xususiy korxona faoliyat yuritmoqda;

- xorijiy to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar 2024-yilda \$4,2 mlrd dan oshdi — yillik o'sish 18–22%;
- O'zbekistonda iqtisodchi va moliyachilarga bo'lgan talab har yili 15–20% o'sib bormoqda;
- bank sektori, sug'urta kompaniyalari, davlat boshqaruvi va xususiy biznes vakillari iqtisodiyot yo'nalishi bitiruvchilarini faol yollamoqda.

3.2. Farg'ona vodiysi va Qo'qon shahri miqyosida talab:

- Farg'ona va Qo'qon shaharlarida 200 dan ortiq yirik korxona va savdo-sanoat tashkilotlari faoliyat yuritmoqda;
- Farg'ona viloyatida 15 dan ortiq bank filiallari va moliyaviy muassasalar iqtisodchi mutaxassislariga doimiy talab bildirmoqda;
- mahalliy ishlab chiqarish korxonalari (Quvasoy tsement, tekstil fabrikalar) moliyaviy tahlil va rejalashtirish bo'yicha mutaxassislariga ehtiyoj sezmoqda;
- davlat boshqaruvi organlari (viloyat hokimligi, soliq inspeksiyasi, moliya bo'limlari) iqtisodchi kadrlarni doimiy yollaydi.

3.3. Xalqaro mehnat bozori imkoniyatlari:

- Xalqaro moliya tashkilotlari (IMF, Jahon banki, AIIB) o'zbekistonlik iqtisodchi mutaxassislar uchun imkoniyatlar yaratmoqda;
- Rossiya, Qozog'iston, Turkiya va Xitoy bozorlarida iqtisodiy tahlilchilar va moliyachilarga talab yuqori;
- remote-ish: xalqaro konsalting kompaniyalari (McKinsey lokal hamkorlar, BCG, Deloitte) o'zbekistonlik iqtisodchilarni masofaviy loyihalarga jalb etmoqda;
- OECD va regional rivojlanish banklari iqtisodiy tahlil bo'yicha yosh mutaxassislariga stajer va fellowship dasturlari taklif etmoqda.

3.4. Ish beruvchilar talab qiladigan asosiy kompetensiyalar:

HeadHunter.uz, LinkedIn va Farg'ona vodiysi iqtisodiy kompaniyalar so'rovnomalari tahlili asosida quyidagi kompetensiyalar eng ko'p talab qilinayotgani aniqlandi:

a) Professional ko'nikmalar (Hard skills):

- iqtisodiy tahlil: mikro va makroiqtisodiy ko'rsatkichlarni hisoblash, prognozlash, interpretatsiya qilish;
- moliyaviy hisob: buxgalteriya, moliyaviy hisobot, soliq hisob-kitobi asoslari;
- statistik va matematik vositalar: Excel (ilg'or), SPSS/Stata, EViews, R yoki Python (asoslar);
- iqtisodiy modellashtirish: regressiya tahlili, vaqt qatorlari, optimizatsiya modellari;
- biznes-rejalashtirish va loyiha baholash: NPV, IRR, SWOT, PEST tahlili;
- davlat xaridlari va tender jarayonlari: normativ-huquqiy asoslar, hujjatlashtirish;
- xorijiy iqtisodiy manbalar bilan ishlash: ingliz tilida hisobot, tahlil yozish.

b) Shaxsiy va ijtimoiy ko'nikmalar (Soft skills):

- ingliz tili B2 darajasi: xalqaro hisobotlar, amaliyot, konferensiyalar;
- analitik fikrlash va muammoni hal qilish ko'nikmalari;

- prezentatsiya va taqdimot: ma'lumotlarni sodda va aniq tushuntirish;
- moliyaviy savodxonlik: shaxsiy va korporativ moliya boshqaruvi;
- komanda bilan ishlash va loyiha menejmenti asoslari.

4. O'QUV REJANING TARKIBIY TAHLILI

Xalqaro turizm va iqtisodiyot kafedrasining Iqtisodiyot yo'nalishi 4 yillik bakalavriat dasturi bo'lib, jami 240 kreditdan iborat. Quyidagi jadvalda 2023–2024 o'quv yilidagi o'quv rejaning fanlar bloki bo'yicha taqsimoti, tavsiya etiladigan o'zgartirishlar va xalqaro me'yoriy ko'rsatkichlar bilan solishtirma tahlil keltirilgan.

1-jadval. O'quv rejaning fanlar bloki bo'yicha tuzilmasi va tavsiya etilgan o'zgartirishlar

№	Fanlar bloki	Hozir (kredit)	Ulushi (%)	Me'yor (%)	Tavsiya	Holat
1	Ijtimoiy-gumanitar va umumta'lim fanlari	24	10,0	8–12	24	✓
2	Matematik va statistik asoslar	30	12,5	12–18	36	↑
3	Mikro va makroiqtisodiyot fanlari	40	16,7	15–22	42	↑
4	Moliya va buxgalteriya asoslari	28	11,7	10–16	28	✓
5	Iqtisodiy tahlil va modellash	20	8,3	10–15	24	↑
6	Biznes muhiti va tadbirkorlik	18	7,5	8–12	18	✓
7	Xalqaro iqtisodiyot va savdo	16	6,7	6–10	18	↑
8	Ma'lumotlar tahlili (Excel, Python/R asoslari)	8	3,3	6–10	14	↑
9	Tanlov fanlari va ixtisoslashuv	26	10,8	10–16	26	✓
10	Amaliyot (sanoat, ilmiy-tadqiqot)	30	12,5	12–18	36	↑
11	BMI va davlat attestatsiyasi	12	5,0	5	12	✓

Jadval belgisi: ✓ — me'yorga mos; ↑ — oshirish tavsiya etiladi; ↓ — qisqartirish ko'rib chiqilishi mumkin; X — mavjud emas, yangi fan sifatida kiritish kerak.

5. MEHNAT BOZORI TALABLARI BILAN MOSLIK TAHLILI (GAP-ANALYSIS)

Quyidagi jadvalda mehnat bozori tomonidan eng ko'p talab qilinadigan iqtisodiy kompetensiyalar va ularning amaldagi o'quv rejada qay darajada qamrab olinganligi, shuningdek, aniqlangan tafovutlarni bartaraf etish uchun tavsiyalar keltirilgan.

2-jadval. Mehnat bozori talablari va o'quv reja muvofiqligi (Gap-analysis)

Mehnat bozori talabi	O'quv rejadagi holat	Farq darajasi	Tavsiya
Iqtisodiy tahlil va prognozlash (makro, mikro)	Yaxshi qamrab olingan (Mikro, Makroiqtisodiyot, ECON fanlari)	Past	Mavjud blokni amaliy misollar (O'zbekiston iqtisodiyoti) bilan boyitish
Ma'lumotlar tahlili: Excel ilg'or, SPSS/Stata	Faqat 8 kredit — asosiy ko'nikmalar o'rgatiladi	O'rta	Blokni 14 kreditga kengaytirish; EViews va Python/Pandas tanishtirish
Moliyaviy hisobot va buxgalteriya asoslari	Qisman (moliya va hisob fanlari mavjud)	O'rta	IFRS standartlari va zamonaviy buxgalteriya dasturlarini kiritish
Biznes-rejalashtirish va loyiha baholash	O'quv rejada mavjud (loyiha boshqaruvi fanlari)	Past	Real biznes-reja tayyorlash amaliyotini kuchaytirish
Ingliz tili (B2+, iqtisodiy atamalar)	4 semestrda kengaytirilgan	O'rta	Iqtisodiy ingliz tili (ESP) komponentini qo'shish
Sanoat amaliyoti (real korxonada)	Ulush 12,5%	O'rta	Amaliyot ulushini 15% ga yetkazish; bank va soliq organlari bilan shartnoma
Raqamli iqtisodiyot va fintech asoslari	O'quv rejada yo'q	Yuqori	«Raqamli iqtisodiyot» tanlov fanini kiritish (3 kredit, 2024–2025)
Korporativ boshqaruv va ESG mezonlari	O'quv rejada yo'q	O'rta	«Korporativ boshqaruv» tanlov fanini kiritish
Bitiruvchilarni kuzatish (tracer study)	Yillik so'rovnoma formatida joriy etilmoqda	Past	Avtomatlashtirilgan bitiruvchilar bazasini yaratish (2024)

6. BITIRUVCHILARNING ISHGA JOYLASHUVI VA KARYERA YO‘NALISHLARI

Iqtisodiy mehnat bozori monitoring ma'lumotlari va kafedra kuzatuvlari asosida Iqtisodiyot yo'nalishi bitiruvchilari uchun quyidagi asosiy karyera yo'nalishlari aniqlangan.

3-jadval. Asosiy karyera yo‘nalishlari va mehnat bozori ko‘rsatkichlari

Karyera yo‘nalishi	Asosiy ish joylari	Talab qilinadigan ko‘nikma	O‘rtacha maosh (so‘m)	Talab darajasi
Iqtisodiy tahlilchi	Markaziy bank, tijorat banklari, Iqtisodiyot vazirligi	Makroiqtisodiy tahlil, SPSS/Stata, Excel	6–18 mln	Juda yuqori
Moliyaviy tahlilchi	Tijorat banklari, xususiy kompaniyalar, audit firmalari	Moliyaviy hisobot, IFRS, Excel	8–22 mln	Juda yuqori
Biznes tahlilchi	Xususiy korporatsiyalar, konsalting, e-commerce	Biznes-rejalashtirish, SQL asoslari, taqdimot	7–18 mln	Yuqori
Soliq maslahatchisi	Soliq inspeksiyasi, audit kompaniyalar, yuridik firmalar	Soliq qonunchiligi, moliyaviy hisob	6–16 mln	Yuqori

Davlat boshqaruv mutaxassisi	Hokimlik, vazirliklar, davlat korporatsiyalari	Davlat moliyasi, byudjet tahlili, huquq asoslari	5–14 mln	Barqaror
Tadbirkor va startup asoschisi	O'z biznesi, IT startuptlar, agrobiznes	Biznes-reja, moliya, bozor tahlili	Erkin	O'sib bormoqda
Iqtisodiyot o'qituvchisi	Universitetlar, kollejlari, xususiy o'quv markazlari	Iqtisodiyot + pedagogik ko'nikmalar	4–12 mln	Barqaror
Xalqaro tashkilotlarda mutaxassis	UNDP, Jahon banki, ADB, donor loyihalar	Ingliz B2+, loyiha boshqaruvi, tahlil	20–60 mln	O'sib bormoqda

7. RAQOBATDOSH UNIVERSITETLAR TAJRIBASI (BENCHMARKING)

Quyidagi jadvalda Qo'qon universiteti Xalqaro turizm va iqtisodiyot kafedrasining Iqtisodiyot dasturi TATU Iqtisodiyot fakulteti, Westminster Toshkent universiteti va xalqaro me'yorlar (AEA/AACSB standartlari) bilan taqqoslangan.

4-jadval. Raqobatchi universitetlar bilan qiyosiy tahlil (Benchmarking)

Ko'rsatkich	Qo'qon universiteti	TATU Iqtisodiyot	Westminster Toshkent	Xalqaro me'yor (AACSB)
Sanoat amaliyoti ulushi	12,5%	15–18%	20–25%	15–25%
Ma'lumotlar tahlili fanlari	1 fan (8 kredit)	2–3 fan	3–4 fan	Majburiy
Raqamli iqtisodiyot / Fintech	Yo'q	1 fan	2 fan	Tavsiya etiladi
Ingliz tili iqtisodiy (ESP)	4 semestr	4 semestr	6 semestr (ingliz tili asosida)	4–6 semestr
Loyiha asosida o'qitish	Mavjud (BMI, kurs ishlari)	Har semestr	Har semestr	Majburiy
Sanoat hamkorligi	Mintaqaviy banklar, korxonalar	Keng (respublika miqyosi)	Keng (xalqaro)	Standart
Bitiruvchilar ish joylashuvi (3 oyda)	Tracer study joriy etilmoqda	~70–75%	~85–90%	≥80%

8. SWOT-TAHLIL

KUCHLI TOMONLAR (Strengths)	ZAIF TOMONLAR (Weaknesses)
– Mikro, makroiqtisodiyot, moliya va buxgalteriya fanlari keng qamrovda o'tiladi – Mintaqaviy bank va moliyaviy muassasalar bilan hamkorlik shartnomalari mavjud – PhD va DSc darajali malakali o'qituvchilar tarkibi mavjud	– Ilmiy salohiyat (26%) — PhD/doktorlar soni o'sib bormoqda, lekin talab ≥50% – Sanoat amaliyoti ulushi (12,5%) xalqaro me'yorning quyi chegarasida – Raqamli iqtisodiyot va fintech fanlari o'quv rejada yo'q – Tracer study tizimi to'liq avtomatlashtirilmagan

– Xorijiy universitetlar (Janubiy Koreya, Turkiya) bilan hamkorlik aloqalari – Keng tanlov fanlari tizimi — talabalar ixtisoslashuvini mustaqil tanlashi mumkin	– Ma'lumotlar tahlili (SPSS, Python/R) bloki kichik (8 kredit)
IMKONIYATLAR (Opportunities) – Mintaqada 200+ yirik korxona — amaliyot va yollash imkoni katta – Xalqaro donor tashkilotlar (UNDP, ADB, USAID) loyihalarida ishtirok etish imkoni – «Raqamli O'zbekiston – 2030» va investitsiya muhiti rivojlanishi – Remote-work bozori: xalqaro konsalting va tahlil loyihalar uchun imkon – Data Science va Fintech ixtisoslashuvi bo'yicha yangi tanlov fanlar ochish istiqboli	TAHDIDLAR (Threats) – TATU, Westminster, INHA kuchliroq iqtisodiyot dasturlari taklif etmoqda – Iqtisodiyot soha tez o'zgarmoqda: AI va avtomatlashtirish an'anaviy tahlilchi rolini o'zgartirmoqda – Tajribali iqtisodchi o'qituvchilarning yuqori maoshli sektorlarga ketishi (brain drain) – Onlayn platformalar (Coursera, edX, Khan Academy) raqobati – Amaliyot joylari yetarli emasligi va bank-korxona hamkorliklarining sekin rivojlanishi

9. ANIQLANGAN ASOSIY KAMCHILIKLAR

O'tkazilgan tahlil natijalariga ko'ra, o'quv rejasidagi quyidagi tizimli kamchiliklar aniqlandi:

- raqamli iqtisodiyot va fintech fanlari o'quv rejada yo'q: bu yo'nalish zamonaviy mehnat bozoridagi eng o'sib borayotgan segment hisoblanadi;
- ma'lumotlar tahlili bloki (8 kredit) xalqaro me'yorning pastki chegarasida — SPSS, EViews, Python/R ko'nikmalari chuqurlashtirish zarur;
- sanoat amaliyoti ulushi (12,5%) me'yorning quyi chegarasida: bank, soliq organlari va xalqaro tashkilotlar bilan dual ta'lim formatini sinash kerak;
- korporativ boshqaruv va ESG (Environmental, Social, Governance) mezonlari bo'yicha fan yo'q — xalqaro kompaniyalar uchun muhim kompetensiya;
- bitiruvchilarni kuzatish tizimi yillik so'rovnoma formatida — avtomatlashtirilgan baza yaratish talab etiladi;
- ilmiy salohiyatning pastligi (26%) o'quv dasturlarining ilmiy-metodik ta'minotiga uzoq muddatda xavf tug'diradi.

10. TAVSIYALAR VA CHORA-TADBIRLAR REJASI

O'tkazilgan tahlil natijalariga asoslanib, o'quv rejasini takomillashtirish bo'yicha quyidagi ustuvor va o'rta muddatli tavsiyalar taklif etiladi.

5-jadval. Tavsiya etilgan chora-tadbirlar rejasi

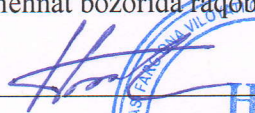
No	Tavsiya (chora-tadbir)	Kredit hajmi	Muddati	Kutilayotgan natija	Mas'ul
1	Ma'lumotlar tahlili blokini 14 kreditga kengaytirish (SPSS, EViews, Python/Pandas kiritish)	+6 kredit	2024–2025 o'q.y.	Analitik ko'nikmalar oshadi; bozor talabiga moslik kuchayadi	Kafedra mudiri, MTB

№	Taklif etilayotgan chora-tadbir	Kredit hajmi	Muddat / O'quv yili	Kutilayotgan natija	Mas'ul
2	«Raqamli iqtisodiyot va fintech» tanlov fanini kiritish	3 kredit	2024–2025 o'.q.y.	Zamonaviy moliyaviy texnologiyalar bo'yicha kompetensiya shakllanadi	Kafedra mudiri
3	Sanoat amaliyoti ulushini 15% ga yetkazish; bank va soliq organlari bilan dual ta'lim formati	+6 kredit	2024–2025 o'.q.y.	Real ish tajribasi ortadi; ish joylashish ko'rsatkichi yaxshilanadi	Kafedra mudiri, dekanat
4	«Korporativ boshqaruv va ESG» tanlov fanini kiritish	3 kredit	2024–2025 o'.q.y.	Xalqaro kompaniyalar va donor tashkilotlar talabiga javob beradi	Kafedra mudiri
5	Iqtisodiy ingliz tili (ESP) komponentini kuchaytirish — IELTS/TOEFL tayyorlov moduli qo'shish	—	2024 sentabr	Xalqaro amaliyot va ish imkoniyatlari ortadi	Kafedra, jahon tillari kafedrasi
6	Avtomatlashtirilgan bitiruvchilar bazasini (tracer study) yaratish	—	2024 may	O'quv reja yangilash uchun real talab ma'lumoti olinadi	Kafedra, sifat bo'limi
7	Mintaqaviy banklar va xalqaro tashkilotlar (UNDP, ADB) bilan MOU asosida hamkorlikni rasmiylashtirish	—	2024 yil	Amaliyot joylari va ish joylashuv kanallari kengayadi	Xalqaro bo'lim, kafedra
8	Iqtisodiy tahlil laboratoriyasi tashkil etish (Bloomberg terminal yoki analoglar, litsenziyali SPSS)	—	2024–2025	Talabalar zamonaviy asbob-uskunalar bilan ishlash ko'nikmalarini egallaydi	Kafedra mudiri, moddiy-texnik ta'minot

XULOSA

Ushbu tahlil shuni ko'rsatadiki, Qo'qon universiteti Xalqaro turizm va iqtisodiyot kafedrasi Iqtisodiyot yo'nalishining amaldagi o'quv rejasi asosiy iqtisodiy fanlar blokida xalqaro me'yorlarga mos keladi. Biroq raqamli iqtisodiyot, ma'lumotlar tahlili va korporativ boshqaruv yo'nalishlarida bo'shliqlar mavjud bo'lib, ularni bartaraf etish 2024–2025 o'quv yilida bosqichma-bosqich amalga oshirilishi tavsiya etiladi.

Amalga oshirilishi lozim bo'lgan ustuvor islohotlar: ma'lumotlar tahlili blokini kengaytirish, raqamli iqtisodiyot va korporativ boshqaruv tanlov fanlarini kiritish, sanoat amaliyotini kuchaytirish va mintaqaviy banklar bilan hamkorlikni rasmiylashtirish. Bu chora-tadbirlar kafedraning kompleks akkreditatsiyadan muvaffaqiyatli o'tishiga va bitiruvchilarning mehnat bozorida raqobatbardoshligini oshirishga to'g'ridan-to'g'ri xizmat qiladi.

Kafedra mudiri: X. Rasulov

Sana: « ____ » _____

